

Yeni İnsan Yayınevi
Eğitim Serisi

Prof. Dr. Münire Erden

Prof. Dr. Münire Erden 1979 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Erden, 1984 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde, 'Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme' dalında Doktora derecesi aldı. Hacettepe Üniversitesinde, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında 1989 yılında Doçentlik, 1997 yılında Profesörlük unvanı aldı. Aynı yıl Yıldız Teknik Üniversitesi'ne geçerek, bu üniversitede, Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığı ve 2004-2010 yılları arasında kurucusu olduğu Eğitim Fakültesi Dekanlığı görevlerini yürüttü. Erden'in Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Eğitimde Program Değerlendirme, Sınıf Yönetimi, Eğitim Psikolojisi, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Öğrenme Stilleri, Okula Uyum Sağlayamayan Farklı Çocuklar isimli kitapları; ulusal ve uluslararası çeşitli dergilerde yayımlanmış çok sayıda bilimsel makalesi bulunmaktadır. Çalışmalarında öğrenme ve öğretme süreçleri üzerinde yoğunlaşan Erden, 2011 yılında emekli olduktan sonra "Farklı Çocuklar Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri'ni" kurmuştur. Burada, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu ve Disleksi olan çocukların eğitimiyle ilgilenmiştir. Erden 2014 yılından beri Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde çalışmaktadır.

Dr. Seda Saraç

Saraç, 1997 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İngiliz Dili Eğitim alanında lisans diploması, 2005 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Program Geliştirme alanında yüksek lisans derecesi ve 2010 yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden Temel Eğitim alanında doktora derecesi almıştır. 1997-2004 yılları arasında Terakki Vakfı Okulları'nda İngilizce öğretmeni olarak görev aldıktan sonra 2005 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Kampüsü Okul Öncesi Eğitim Birimi'nde kurucu müdür olarak da görev yapmıştır. 2011 yılında üniversitedeki görevinden ayrılarak Prof. Dr. Münire Erden ile Farklı Çocuklar Eğitim ve Danışmanlık Merkezi'ni kurmuştur. Öğrenme güçlüğü ve Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite sorunu olan çocuklar konusunda uzmanlaşan merkezde, her bir çocuğun bireysel özelliklerine göre program geliştirme çalışmaları yapmıştır. Saraç, bu dönemde ayrıca, alternatifokullar.com bünyesinde alternatif eğitim konusunda çalışmalar yapmış, uluslararası konferanslar ve paneller düzenlemiş ve Avrupa'nın bir çok ülkesine alternatif okul gezileri organize ederek alternatif eğitim yaklaşımlarının Türkiye'de yaygınlaşması yönünde çalışmalarda bulunmuştur. Saraç, 2016 yılından itibaren Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmakta Temel Eğitim Bölüm Başkanlığı ve Lisansüstü program koordinatörlüğü görevlerini sürdürmektedir.

Saraç, ağırlıklı olarak alternatif eğitim, üstbilişsel beceriler ve geliştirilmesi, öz düzenleme becerileri ve desteklenmesi konusunda çalışmalar yapmakta, eğitimler vermektedir.

Okul Başarısının Sınırları

Zeka ve Öz Düzenleme

Prof. Dr. Münire Erden

Dr. Seda Saraç

Yeni İnsan Yayınevi- 285
Eğitim Serisi- 52
Okul Başarısının Sınırları: Zeka ve Öz Düzenleme
Prof. Dr. Münire Erden
Dr. Seda Saraç
I. Baskı, İstanbul, Mart 2021
ISBN: 978-605-7764-68-3
Genel Yayın Yönetmeni: Aytaç Timur
Editör: Akif Pamuk
Kapak Tasarımı: Hatice Bilge Kaymakçı
Dizgi: Hatice Bilge Kaymakçı
Sertifika No: 12186

©Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti. 2021
İçerenköy Mah. Değirmen Yolu Caddesi Kutay İş Merkezi B Blok
No:18 Kat:2 Büro:6 Ataşehir/İstanbul
Tel: (0 216) 489 84 08

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.yeniinsanyayinevi.com
yeniinsanyayinevi@gmail.com
newhumanpublisher@yahoo.com
[facebook/yeniinsanyayinevi](https://facebook.com/yeniinsanyayinevi)
[instagram/yeniinsanyayinevi](https://instagram.com/yeniinsanyayinevi)
twitter.com/yeniinsanyayinevi

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli /Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 36150

Okul Başarısının Sınırları

Zeka ve Öz Düzenleme

Prof. Dr. Münire ERDEN

Dr. Seda SARAÇ

YENİİNSAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

BÖLÜM 1 ÇOCUK SAHİBİ OLMAK

Anne - Babalık Nasıl Öğrenilir? 20

Çocuklar Arasındaki Bireysel Farklılıklar 21

BÖLÜM 2 KOLAY VE ZOR ÇOCUKLAR

Kolay Çocuklar 24

Zor Çocuklar 25

BÖLÜM 3 KOLAY VE ZOR ÇOCUKLAR OKULDA

Zeki ve Çalışkan Çocuklar 28

İyi Niyetli Çocuklar 29

Zeki ama Tembeller	29
Desteğe İhtiyacı Olan Çocuklar	30
Sınıflamanın Dayanağı: Zeka ve Öz düzenleme	30
Çocuğu Doğru Tanımanın Yararları	32

BÖLÜM 4 ZEKA

Zeka Nedir?	36
Genel Zeka	36
Zekanın Akademik Başarı ve İş Başarısı İle İlişkisi	37
Öğrenme ve Zeka	38
Akıcı ve Kristalize Zeka	38
Öğrenme Güçlüğü ve Zeka	39
Zeka Testleri	39
Zeka Testi Sonuçları Nasıl Yorumlanır?	41
Zeka Testleri Ne Kadar Güvenilirdir?	42

BÖLÜM 5 ÖZ DÜZENLEME VE BECERİLERİ

Öz düzenleme nedir?	45
Öz düzenleme Sürecinin Aşamaları	46
Ön Hazırlık Aşaması	47
Performans Aşaması	49
Değerlendirme Aşaması	50
Öz düzenleme ve Akademik Başarı	51
Ön Hazırlık Aşaması	53

Performans Aşaması	54
Değerlendirme Aşaması	54
Öz düzenleme Becerileri Düşük Olan Çocuklar	55
Ön Hazırlık Aşaması	55
Performans Aşaması	56
Değerlendirme Aşaması	57
Öz düzenleme Becerilerinin Gelişimi	60
Neden Bazı Çocuklar Öz düzenleme Problemi Yaşar?	62
Öz düzenleme ile Dikkat Eksikliği ve Hiperaktifte Bozukluğu İlişkisi	63
Dikkat Eksikliği Bozukluğu olan Alper'in Okula Gidişi	66
Öz düzenleme Sorunu olan Çocuklara Nasıl Yardımcı olabiliriz?	67

BÖLÜM 6 ZEKİ VE ÇALIŞKAN ÇOCUKLAR

Zeki ve Akıllı Çocuklar Kimdir?	70
Zeki ve Çalışkan Çocuklar Erken Yaşlarda Nasıl Anlaşılır?	70
Zeki ve Çalışkan Öğrencilerin Ortak Özellikleri	72
Zeki ve Çalışkan Çocukların Eğitim Hayatı	73
Ailelerin Zeki ve Çalışkan Çocuklarla İlgili Kaygıları	74
Aileler Zeki ve Çalışkan Çocuklara Nasıl Davranmalıdır?	75

BÖLÜM 7 ZEKİ AMA TEMBEL ÇOCUKLAR

Zeki ama Tembel Çocuklar Kimdir?	78
Zeki ama Tembel Çocuklar Erken Yaşlarda Nasıl Anlaşılır?	80
Zeki ama Tembel Öğrencilerin Ortak Özellikleri	82
Zeki ama Tembel Çocukların Eğitim Hayatı	83
Zeki ama Tembel Çocukların Güçlü Yönleri	84
Ailelerin Zeki ve Tembel Çocuklarla İlgili Kaygıları	85
Aileler Zeki ama Tembel Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilir?	86
Zeki ve Tembel Çocuklar ve Dikkat Eksikliği ve Hiperaktif Bozukluğu	87

BÖLÜM 8 İYİ NİYETLİ ÇOCUKLAR

İyi Niyetli Çocuklar Kimdir?	89
İyi Niyetli Çocuklar Erken Yaşta Nasıl Anlaşılır?	90
İyi Niyetli Öğrencilerin Ortak Özellikleri	92
İyi Niyetli Çocukların Akademik Başarılarını Arttırmak için Ne Yapılabilir?	95

BÖLÜM 9 DESTEĞE İHTİYACI OLAN ÇOCUKLAR

Desteğe İhtiyacı Olan Çocuklar Kimdir?	98
Zeka Düzeyi Düşük Çocuklar	98
Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklar	99
Desteğe İhtiyacı Olan Çocuklar Erken Yaşlarda Nasıl Anlaşılır?	100
Desteğe İhtiyacı Olan Çocukların Ortak Özellikleri	102

Desteğe İhtiyacı Olan Çocukların Eğitim Hayatı	103
Desteğe İhtiyacı Olan Çocuklar Niçin Okulu Terk Ederler?	104
Aileler Desteğe İhtiyacı Olan Çocuklarla İlgili Kaygıları	106
Ailelerin Desteğe İhtiyacı Olan Çocuklara Nasıl Davranmalıdır?	106
Desteğe İhtiyacı Olan Çocuklar için Devletin Sağladığı Olanaklar	107
Sonsöz	109

*Her gün bize yeni bir şey öğreten ve karşılıklı
sınırlarımızı hatırlatan farklı çocuklarımıza...*

ÖNSÖZ

Bu kitapta çocukların okul başarılarının sınırlarını belirleyen iki temel faktör olan zeka ve öz düzenleme becerileri üzerinde durulmuştur. Her ikisinin de hayat ve okul başarısıyla yakından ilişkili olduğu çok sayıda araştırma ile kanıtlanmıştır. Zekanın büyük ölçüde kalıtsal olduğu bilinmektedir. Yeni olan ise aslında kişisel gelişim kitaplarının temel teması olan hedef belirleme, hedeflere ulaşmak için strateji geliştirme, zamanı planlama, motive olma gibi kavramları içeren öz düzenleme becerilerinin en az zeka kadar kalıtsal olmasıdır.

Bu durumda her insanın doğuştan getirdiği zeka ve öz düzenleme kapasitesi olduğu ve bu kapasitenin onun gelecekteki başarılarının sınırlarını belirlediği söylenebilir. Bize göre mutluluğun sırrı, kendi sınırlarımızı bilerek hayatımızı düzenleyebilmektir. Ulaşılamayacak hedefler kişiyi strese sokar, umutsuzluğa sürükler, öz güvenini yitirmesine neden olur.

Anne baba olarak da mutlu çocuk yetiştirmek için çocuğumuzun sınırlarını bilmemiz, ondan beklentilerimizi bu sınırlar içinde oluşturmamız ve bu sınırları geliştirme çabasına girmemiz gerekmektedir. Çocuğumuzun önüne onun sınırlarını aşan hedefler koyarsak, mutsuz olmasına, kendine güvenini yitirme-

sine ve bizden uzaklaşmasına neden oluruz.

Unutulmamalıdır ki hiçbir anne babanın elinde çocuğunu istediği biçime sokabilecek sihirli bir değnek yoktur. Çocuğumuza ancak onun sınırlarını bildiğimiz ve ona kendi özelliklerine uygun rehberlik ettiğimiz zaman yardımcı olabiliriz.

Bu kitapta, çocukların sahip oldukları zeka ve öz düzenleme becerilerinin ilişkisi sonucu nasıl öğrencilere dönüştükleri ve bu sınırlara sahip olan çocuklarımıza ne kadar yardım edebileceğimiz tartışılmaktadır.

Mutlu çocuklar yetiştirmek dileği ile....

BÖLÜM 1

ÇOCUK SAHİBİ OLMAK

Çocuk sahibi olma yetisi, insanlara verilen en büyük hediyedir. Hiçbir şey, istenen ve beklenen bir bebeğin doğumu kadar heyecan ve mutluluk verici olamaz. Her yeni bebek, aile için yeni bir dönüm noktasıdır.

Bebeğin geleceği haberi ile birlikte öncelikle tüm dualar onun sağlıklı doğması içindir. Ama sessiz sessiz ya da açıktan cinsiyet istekleri de kendini göstermeye başlar. Cinsiyet isteği fiziksel görünüş istekleriyle desteklenir. Evlerde, “Şöyle kıvrıcık saçlı sarışın bir kızımız olsa iyi olmaz mı?”, “Soyumuzu devam ettirecek (bana benzeyen) yakışıklı bir oğlumuz olsa...” gibi cümleler kurulmaya başlar. Gebelik ilerledikçe ve cinsiyeti belirlendikten sonra, bebeğin huyu ile ilgili beklentiler ortaya çıkar. Huyunun annesine, babasına, halasına vb. benzemesi (ya da benzememesi) dilekleri dile getirilir. Doğduktan sonra onunla nasıl oynanacağı, nerelere götürüleceği, nasıl bir çocuk yetiştirileceği, hatta büyüyünce ne olacağına kadar çeşitli planlar yapılır. Bu planlar yapılırken, anne ve baba adayları bazen birbirlerine bile düşebilir.

Bu beklentilerin oluşmasında, anne ve baba adayının nasıl bir çocukluk geçirdiği, kendi yaşamları boyunca isteyip de gerçekleştirebildikleri ve gerçekleştiremedikleri, çevrelerinde gördükleri diğer çocuklar, hatta seyrettikleri filmler ve diziler bile etkili olabilir.

Ancak bu hayallerin bir kısmı çocuğun dünyaya gelmesiyle

birlikte sona erer. Artık karşımızda hayal ettiğimiz değil, gerçek çocuğumuz vardır.

Her çocuğun doğuştan getirdiği mizacı ve yetenekleri vardır. Her çocuk biriciktir. Yeni doğan bebeğimiz, aslında uzun yıllar düşlediğimiz, gebeliğin son aylarında da dile getirmeye başladığımız özelliklere sahip bir çocuk olabilir de olmayabilir de. Ama o bize gelen kocaman bir hediye paketi gibidir. Bu hediye paketi istediğimiz özellikleri de hiç beklemediğimiz sürprizleri de beraberinde getirir. Özetle, iyi ve kötü yönleriyle o bizim evladımızdır. İyi anne baba olmanın ilk şartı da gelen hediye paketini iyisiyle, kötüsüyle olduğu gibi kabul etmektir.

Anne-Babalık Nasıl Öğrenilir?

Her anne babanın kendi ailesinde gördüğü, bilinçli ve bilinçsiz bir biçimde oluşturduğu çocuk yetiştirme ve terbiye etme kalıpları (örüntüleri) vardır. Bu örüntüler kişinin kendi anne ya da babasının ebeveynlik kalıpları ile aynı olabileceği gibi anne-babasının davranışlarının kendisi üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi sonucu değişime uğramış olabilir. Örneğin bir anne ya da baba kuralcı bir aileden geliyorsa ve kural koymanın çocuk yetiştirmede önemli olduğuna inanıyorsa, çocuğuna da anne-babasının kendisi için koyduğu kuralları koymaya çalışır. Eğer o anne-baba, kendi ailesinin koyduğu kurallardan çok sıkılmış ve sesli ya da sessizce isyan etmişse, çocuğunu daha özgür bırakmayı, kuralsız yetiştirmeyi tercih edebilir Diğer bir değişle bizler, kendi ailemizde gördüğümüz ve bizim için yararlı olduğunu düşündüğümüz terbiye yöntemlerini benimseyip çocuğumuza uygularken, hoşlanmadıklarımızı kendi anne-babalık davranışlarımıza yansıtmayız. Hoşlanmadığımız yöntemler yerine, dış çevreden gördüğümüz ya da bir yerde okuduğumuz ve beğendiğimiz yöntemlerle kendi çocuk yetiştirme kalıbımızı şekillendiririz. Örneğin meslek seçiminde kendisine söz hakkı tanınmayan ve yaptığı meslekten memnun olmayan bir baba, kendi çocuğuna meslek seçiminde müdahale etmemeyi tercih edebilir.

Herkesin kendi yaşantılarıyla oluşturduğu bir anne-baba davranış kalıbı olduğu için bazen çocuk terbiyesinde anne ile

baba arasında çatışmalar olabilir. Bazen işe büyük anne-babalar da karışır. Kendi ailesinin çocuk yetiştirme kalıplarını benimsemeyen anne-babaların ebeveynleri, torunlarının doğru terbiye edilmesinde söz sahibi olmak ister.

Çocuğun doğumuyla birlikte anne-baba, çocuk yetiştirmeye ilgili geliştirdiği davranış kalıplarını uygulamaya başlar. Bu kalıplar bazı çocuklar üzerinde çok güzel işler. Onlar da kendilerinin iyi bir anne-baba olduklarını düşünürler. Bazı çocuklarda ise bu davranış kalıpları işlemez ve bir anda kendinizi, ben bunu çocuğuma “asla” yapmam dediğiniz şeyleri yaparken bulabilirsiniz. Aslında bu çok doğaldır. Çünkü biz ne kadar hazırlıklı olursak olalım, yetiştirme kalıbımızın etkililiği çocuktan çocuğa göre değişir. Her çocuğa uygun yetiştirme kalıbı farklıdır. İyi anne-babanın görevi sahip olduğu çocuk yetiştirme kalıpları çocuğunun özelliklerine uygun deyişle yeni kalıplar geliştirmektir. Aksi takdirde çocukla sürekli tartışma yaşanır ve taraflardan biri kaybeder.

Çocuklar Arasındaki Bireysel Farklılıklar

Anne-babalık zor meslektir. Her çocuk bakıma ve ilgiye muhtaçtır. Her çocuk özveriyle büyür. İnsan, tüm canlı türleri arasında doğumdan sonra en fazla bakıma ihtiyacı olan varlıktır. Ancak bazı çocuklar, diğerlerine göre daha az emekle büyürken, bazıları çok daha fazla emek gerektirir. Çocuklarının davranışlarını, sahip oldukları diğer çocuklarla ya da tanıdıklarının çocuklarıyla karşılaştıran anne-babalar, çocuklarını kolay ya da zor olarak nitelendirirler.

Kolay ya da zor çocuk nedir? Neden bazı çocuklar beklentilerimizi karşılar, çevrelerine ve eğitim sistemimize uyum gösterirken diğerleri buna direnirler? Kuşkusuz bu farklılığın temel kaynağı, her çocuğun doğuştan getirdiği, kendine özgü özellikleridir. Diğer bir deyişle sahip oldukları bireysel farklılıklardır. Bir sonraki bölümde kolay ve zor çocukları tanıtmaya çalışacağız.